

Spis treści

Wstęp. Globalne miasto zamiast globalnej wioski	9
Rozdział I. Mistrzowie, sukcesorzy i epigoni: orientacje teoretyczne i metodologiczne w socjologii miasta	13
1. Przestrzeń miejska w szkole chicagowskiej: prohibicja i Al Capone w socjologicznym oglądzie	14
2. Szkoły kulturalistyczne: empatia badacza i współczynnik humanistyczny	20
3. Szkoły neoeologiczne: symbioza i wspólnota biesiadna	22
4. Szkoły konwencjonalne: idealnotypologiczne pojmowanie miasta	25
5. Szkoły makrostrukturalne i strukturalno-funkcjonalne: miasto globalne	30
6. Szkoły humanistyczne: aktorzy pierwszoplanowi i halabardnicy w teatrze miejskim	33
7. Pochwała racjonalnego eklektyzmu	38
Rozdział II. Miasto w historii	42
1. Społeczna geneza i zasady kształtowania starożytnych miast	42
2. Koncepcja miasta Maksa Webera	48
3. Miasta epoki preindustrialnej	51
3.1. Uwarunkowania rozwoju miast i procesów urbanizacji	51
3.2. Procesy średniowiecznej urbanizacji	64
3.3. Baza ekonomiczna miasta	70
3.4. Struktura społeczno-przestrzenna średniowiecznego miasta	72
3.5. Miasto jako miejsce wymiany	77
3.6. Utrata autonomii miast i kształtowanie się nowoczesnych stolic	82
Kontrapunkt 1 – miasto islamu	88
4. Miasto przemysłowe	94
4.1. Podstawy rewolucji przemysłowej	94
4.2. Procesy urbanizacji i aglomeracji	97
4.3. Nowi aktorzy i nowe doktryny	117
5. Kapitalistyczne miasto XX wieku	125
5.1. Urbanizacja XX wieku	125
5.2. Ideologie urbanistyczne	129
5.3. Społeczne konsekwencje strefowania miasta	136
5.4. Co dalej?	157

Rozdział III. Miasto i przestrzeń miejska w realnym socjalizmie – aktorzy i ideologie	161
1. Dom kolektywny, kombinaty mieszkaniowe i <i>homo sovieticus</i>	161
2. „Ateńscy” realnego socjalizmu	166
3. Gra w plany	170
4. Miasto socjalistyczne na warsztacie: przypadek Tychów	173
5. Planowanie, odbudowa i rozwój Warszawy w okresie realnego socjalizmu	187
5.1. Etapy planowania i budowy miasta	188
5.2. Ocena planowania i wytwarzania przestrzeni w latach 1945–1989	194
6. Zamiast zakończenia, czyli o czasach słusnie minionych	199
Rozdział IV. Metropolizacja i metropolie	201
1. Globalizacja a procesy metropolizacji	201
2. Identyfikacja metropolii	210
3. Metropolie w sieci	215
3.1. Powiązania węzłów sieci, przykłady empiryczne	220
4. Funkcje metropolii	225
4.1. Ośrodki dyspozycji politycznej	228
4.2. Ośrodki gospodarcze	229
4.3. Ośrodki kultury	231
4.4. Ośrodki portowe	234
4.5. Technopolie	235
4.6. Od klasy średniej do klasy metropolitalnej	236
4.7. Kreatywni ludzie, kreatywne miasta	242
5. Zróżnicowanie społeczno-przestrzenne metropolii – czynniki segregacji i agregacji	246
5.1. Ceny mieszkań	247
5.2. Uburżuazynienie	250
5.3. Jakość szkoły	252
5.4. „Między swoimi”	253
5.5. Relacje: miejsce zamieszkania i miejsce pracy, sytuacja rodzinna	257
5.6. Segregacja a polityka miejska	260
Kontrapunkt 2 – miasta pozaeuropejskie	262
Rozdział V. Polskie metropolie – przestrzeń i społeczeństwo	273
1. Urbanizacja, suburbanizacja, metropolizacja	273
2. Hierarchia polskich metropolii	277
2.1. Procesy metropolizacji Polski na tle Europy Środkowo-Wschodniej	280
2.2. Miejsce Warszawy w sieci potencjalnych metropolii	282
2.3. Potencjał polskich metropolii	284
3. Nowi aktorzy w przestrzeni metropolitalnej	286
4. Kształtowanie się metropolitalnego społeczeństwa	296
4.1. Dziedzictwo przeszłości	296
4.2. Polska klasa średnia, klasa metropolitalna	298

4.3. Metropolitalne zróżnicowanie społeczno-przestrzenne	300
4.4. Zmiany użytkowania przestrzeni metropolitalnej	307
Podsumowanie	312
Rozdział VI. Socjologiczne pojęcie przestrzeni	314
1. Ontologiczny i epistemologiczny status przestrzeni	314
2. Rodzaje przestrzeni	319
2.1. Kategorie przestrzeni	319
2.2. Usytuowanie w przestrzeni	322
2.3. Dostępność przestrzeni	325
3. Miejsce i przestrzeń: między domem a kosmosem	328
3.1. Dom rodzinny i cmentarz: ikony i archetypy miejsca	328
3.2. Ojczyzna prywatna – ojczyzna lokalna: symbole miejsc	331
4. Percepcja i waloryzacja przestrzeni	333
4.1. Postrzeganie przestrzeni	333
4.2. Społeczny język architektury	338
4.3. Waloryzacja przestrzeni	344
5. Przyswajanie przestrzeni	351
5.1. Czynniki społeczne modyfikujące przyswajanie przestrzeni	352
5.2. Sytuacja jako czynnik modyfikujący przyswajanie przestrzeni	354
5.3. Cechy przestrzeni modyfikujące jej przyswajanie	355
5.4. Symboliczny podbój przestrzeni jako forma jej przyswajania	359
5.5. Kontinuum przestrzeni	362
6. Wytwarzanie przestrzeni	365
6.1. Formy przestrzenne	365
6.2. Ograniczenia społecznego wytwarzania przestrzeni	367
6.3. Aktorzy społecznego wytwarzania przestrzeni	371
7. Ład przestrzenny, ład społeczny	373
7.1. Miejsca i przestrzenie: próba rekapitulacji	378
8. Rodzaje przestrzeni miejskiej	379
8.1. Dom a mieszkanie	379
8.2. Dzielnice, osiedla, wielkie zespoły mieszkaniowe	384
8.3. Centrum	391
8.4. Ulice	395
8.5. Przestrzeń pracy	405
8.6. Przestrzeń ludyczna – nowe obszary metropolii	410
Zakończenie, czyli o globalizacji przestrzeni miejskiej	427
Bibliografia – pozycje podstawowe	429
Bibliografia	431
Spis tabel	448